

JUSSI VALTONEN

HE

EIVÄT

TIEDÄ

MITÄ

TEKEVÄT

Jussi Valtonen

HE EIVÄT TIEDÄ
MITÄ TEKEVÄT

ROMAANI

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI
HELSINKI

JUSSI VALTONEN

Tasapainoilua, 2003
Vesiseinä, 2006
Siipien kantamat, 2007

Kiitokset: Suomen kulttuurirahasto, Jenny ja Antti Wihurin rahasto,
Alfred Kordelinin säätiö, Valtion kirjallisuustoimikunta,
Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta.
Erityisen kiitollinen olen Kulttuurirahaston Uudenmaan rahaston
puolivuotisesta apurahasta.

© JUSSI VALTONEN JA KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ TAMMI 2014

ISBN 978-951-31-7429-3

PAINETTU EU:SSA

Hän tuijotti äänimaton hypnotisoimana televisiota, jonka joku oli avannut. Vanhan omakotitalon kirskuessa ja kohistessa tuntui kuin ne olisivat sisällä talossa, vaikka oltiin turvallisesti toisen valtameren rannalla.

Ne lauloivat.

Hän ei ollut niistä kuullutkaan. Siellä ne olivat olleet, mullassa, koko tämän ajan, vaikka kukaan ei sitä muistanut, imeneet ravintonsa puunjuurten vesijohtosolukoista ja odottaneet oikeaa vuotta.

Niitä oli näytetty myös uutisissa. Yksi Portlandin aktivisteista tassutteli keittiöstä kombucha-teemukinsa kanssa, laittoi jointtinsa kiertämään ja sanoi, että oli vain ajan kysymys, milloin niitä nähtäisiin myös täällä. Ei tänä vuonna, tietenkään, eikä ehkä seuraavanaakaan, mutta jokin mekanismi kuulemma oli olemassa, joka saisi ne leviämään itärannikolta. Muut eivät uskoneet, oli kuulemma selvä syy siihen, että niitä tavattiin vain idässä, mutta portlandilaismiehen mukaan leviämistä hämmästyttävämpää oli se, että niin ei ollut vielä tapahtunut.

Hän käänsi katseensa takaisin televisioon, jossa japaninvaahterassa istuvan nymfin siivet välkehtivät auringossa. Sen vartalo oli kirkkaanvihreitä puunlehtiä vasten maitomaisen valkea kuin ruumis-
madolla. Se istui puussa odottamassa kuorensa kovettumista. Television tutkijan mukaan ne eivät pistäneet, purreet eivät levittäneet sairauksia, niistä ei ollut ihmisille, eläimille eikä juuri kasveillekaan haittaa. Onnettomuudet johtuivat siitä, portlandilaismies sanoi ja kiskoi pitkän henkosen jointista, että ihmiset menivät paniikkiin: sulkivat silmänsä autoa ajaessaan, alkoivat huitoa keskellä risteys-

tä ja moottoritielle johtavassa rampissa. Kaikki menisi hyvin, tutkijakin sanoi nyt televisiossa, jos ihmiset vain pysyisivät rauhallisina.

Jokin siinä oli vaikuttavaa, hän ajatteli lojuessaan poikittain jalat käsinojan yli nojatuolissa, jonka verhoilu oli revennyt: ne olivat odottaneet koko tämän ajan näkymättömissä, miltei kaksikymmentä vuotta.

Tätä he makailivat olohuoneessa katsomassa, osa lattialla ja toiset sohvalla, kun se yhtäkkiä kuului ovelta. Kaskaiden katkeamattoman suhinan keskeltä kuului, kuinka joku hakkasi talon paksua puista ulko-ovea kuin irrottaakseen sen karmistaan.

He katsahtivat toisiinsa. Oliko oveen koputettu ensin rauhallisemmin, mutta kukaan ei ollut televisiolta kuullut? Lautakuistilta kumisevista askelista kuuli, että tulija ei ollut raskaine saappaineen yksin.

Televisio oli edelleen päällä, kun joku eugenelaisista meni avaamaan oven. Tullaan! Älkää nyt saatana sisään potkiko. Ennen kuin ovi aukesi ja hän näki ensimmäisenä muiden ällistyneet, epäuskoiset ilmeet, hän ehti vielä kuulla tutkijan sanovan televisiossa, että helpotti jos pystyi ajattelemaan, että aivan sama luonto oli tehnyt ne kuin meidätkin: että ne olivat ihme.

Toinen nainen

HELSINKI, SUOMI 1994

Sen piti olla tilapäistä: kaikki palautuisi vähitellen ennalleen.

Tarkkoja aikoja ei neuvolan oppaan mukaan voinut määritellä. Sellaisia opas silti vastoin omaa ohjettaan antoi: kolme kuukautta, noin, yli puolella pareista. Mutta piti muistaa, että kaikki oli yksilöllistä. Oli kyse herkästä asiasta. Alku oli näin suuren muutoksen jälkeen hankala, kaikilla.

Ei pitänyt ajatella, että jommassakummassa oli vikaa.

Alina oli jättänyt oppaan sängyn viereen yöpöydälle jo viikko sitten. Hän ei ollut itsekään varma, odottiko asioiden sen avulla muuttuvan. Silti nähdessään, että siinä se oli edelleen, koskemattomana, hän tunsi jonkin vajoavan sisällään.

Kun taukoa oli jatkunut toiset kolme kuukautta, Alina otti asian puheeksi. Joe vaikutti yllättyneeltä.

- Luulin että se on vielä... Joe etsi oikeaa sanaa. – Hankalaa.
- En mä usko.
- Niinkö?
- Hm, Joe sanoi sitten. – Okei.

He olivat yrittäneet ensimmäisen kerran kolme kuukautta Samuelin syntymän jälkeen. Kokemus oli yllättävä paluu teinivuosiin. Tuntui kuin kaikki olisi pitänyt aloittaa alusta, keskittyä tekniikkaan eikä sisältöön, arvuutella, miltä mikäkin tuntuisi, mikä onnistuisi. Tältä ehkä tuntui ihmisistä, hän ajatteli, jotka opettelevat uudestaan kävelemään saatuaan aivovamman.

Jossakin kirjaston vauvalehdistä oli kirjoitettu tästä. Alhaisen estrogeenitason vuoksi oli luonnollista, että hän ei välttämättä haluaisi.

Halusiko hän? Koko keho oli alkanut tuntua vieraalta ja arvaamattomalta. Oli yritettävä uudelleen, mutta sujuisiko se paremmin? Ehkä se ei tälläkään kerralla onnistuisi, mikä edelleen nostaisi kynnystä.

Illalla kun Samuel oli saatu nukkumaan, Joe paneutui flanellipyjamassaan omalle puolelleen ja asetteli tottuneesti shakkimestarit eteensä. Joe luki nykyisin shakin maailmanmestareista kertovaa kirjaa joka ilta sängyssä ennen kuin sammutti valon. Joskus hän asetteli shakkilaudan ja nappulat viereensä yöpöydälle, siirsi välillä yhtä nappulaa kirjan merkintöjen mukaan ja jäi sitten suutaan mutristaen tuijottamaan lautaa kuin olisi odottanut sotilaiden tai ratsujen sanovan jotakin. Aiemmin heillä oli ollut tapana suudella ennen nukkumaanmenoa; se oli joskus johtanut seksiin, joskus ei.

Hän odotti. Joen silmät hyppivät innokkaina kirjainten yli sivuilla. Viimein Joe havahtui hänen katseeseensa.

– Mitä?

– Eikö me... puhuttu.

Joen katse oli tyhjä.

– Päivällä, hän sanoi.

– Ai niin, Joe sanoi ja näytti siltä, ettei edelleenkään kunnolla muistanut. – Tosiaan.

Joe laski kirjansa käsistään. He kääntyivät varovasti toisiaan kohti ja makasivat siinä, kumpikin odottaen toiselta jonkinlaista merkkiä ikään kuin koko tilanne ja kaikki, mikä siihen liittyi, olisi ollut heille molemmille täysin vierasta. Joe kosketti varovasti hänen kylkeään. Kuin peläten kosketuksensa sattuvan, Alina ajatteli.

Joen suu oli tuttu ja tuntui oikealta, mutta kaikessa oli jotakin mekaanista, Alina mielti. Tällaistako olisi seksi ihmisen kanssa, jota ei rakasta? Mutta samalla hän tunsu Joen lämpimän käden ihollaan, hän antoi sen kulkea mihin se halusi, ja samassa muisti sen reitin, pyörteet ja syvänteet, ne, jotka olivat heille tuttuja.

Joen käsi pysähtyi hetkeksi, liikahti aavistuksen toiseen suuntaan ja jatkoi sitten, eri tavalla. Alina kuunteli Joen liikkeitä ja tiesi, että jotakin puuttui. Hän näki, että myös Joe tiesi sen.

– Haluatko, että..., Joe sanoi eikä jatkanut virkettään loppuun.

Hän tiesi mitä Joe tarkoitti: hän oli toivonut sitä.

– Mmm, hän nyökkäsi avaamatta silmiään. – Kyllä.

Mutta yhtäkkiä hän näki tytön. Tyttö istui sängyn reunalla ja katseli heitä ilmeettömänä, kuin olisi aina ollut siinä.

Alina ynähti ja vetäytyi irti.

– Sattuiko, Joe kysyi huolestuneena.

– Ei.

– Mutta...?

– Jotenkin.

– Hm, Joe sanoi.

Hän kuvitteli kuulevansa Joen äänessä aavistuksen huojennusta, ei tarvitsisikaan yrittää.

– Ehkä oli kuitenkin vielä liian aikaista, hän sanoi.

– Niin, Joe sanoi.

He katselivat toisiaan. Hän oli aina pitänyt Joen silmistä. Ne olivat ystävällisen miehen silmät. Joe silitti hänen hiuksiaan.

– Kyllä se vielä.

– Niin.

– Ei kiirehditä.

– Ei.

He kääntyivät pois toisistaan, ja vähän ajan kuluttua hän kuuli että Joe oli nukahtanut.

Tyttö oli aloittanut syksyllä.

Hän oli nähnyt sen tuijottamassa tietokoneen näyttöä huoneen ovenpuoleisella seinällä, jossa ei ollut aiemmin ollut työpöytää. Se oli taittanut toisen jalkansa tuolillaan takapuolensa alle ja istui sen päällä kyyryssä. Asento näytti epämukavalta, ikään kuin tyttö ei olisi osannut päättää, lysähtäisikö perinteiseen toimistoasentoon vai loikkaisiko yhtäkkiä tietokoneen yli kuin kissa. Tytöllä oli hiilenmustat hiukset, jotka oli leikattu korostetun kulmikkaasti, otsa oli keskittymisestä kurtussa ja suu vähän auki.

Odottaessaan että tyttö keskeyttäisi työnsä ja huomaisi hänet ja lastenvaunut, Alina juuttui katselemaan leveää hopeista rengasta tytön hoikassa ranteessa. Sinulla on aikaa olla päivät täällä, hän ajatteli, ja töiden jälkeen sinä menet pikku liikkeisiin valitsemaan rannerenkaita.

– Anteeksi, hän sanoi lopulta. Tyttö kääntyi pehmeästi kuin olisi koko ajan tiennyt hänen olevan siinä.

Hän tajusi ajatelleensa, että nähdessään hänet ja lastenvaunut tyttö laskisi jalkansa tuolilta ja istuisi normaalisti. Mutta tyttö pysyi kyy-

kistyneenä toisen jalkansa varaan miltei puoliksi pöydän päällä.

– Meillä oli sovittu..., hän sanoi. – Joen kanssa.

Tyttö kohotti kulmakarvojaan kuin ei olisi uskonut, tai pelkkä maininta ei olisi riittänyt.

– Joen pöytä on tuossa, tyttö nyökäytti päätään kohti ikkunanpuoleista pöytää.

– Tiedän, Alina sanoi kuulostaen kireämmältä kuin oli tarkoittanut.

– Joe tulee varmaan ihan pian, tyttö sanoi.

Alina ei ollut varma, eikä tyttö tiennyt missä Joe oli, vai eikö se vain halunnut kertoa. Hän seiso i vaunuineen ovel la, ja tyttö istui oudossa asennossaan hänen miehensä pienessä työhuoneessa.

– Jos Joe tulee, sano että menin käymään vessassa, Alina sanoi ja käännähti pois.

Hän lähti työntämään vaunuja pitkin käytävää takaisin sinne, mistä oli juuri tullut, liian tietoisena siitä miltä näytti, homssuiselta kotiäidiltä – ehkä siksi, hän ajatteli, että oli sitä – ja kuinka työllä oli häneen suora näköyhteys koko käytävän matkan. Hän olisi pukeutunut toisin jos olisi tiennyt tytöstä – miksi? hän heti ajatteli ärtyneenä itselleen tarpeesta päteä tuntemattomalle tytölle. Mutta keneksi tyttö häntä luuli? Tietenkin hän tiesi mikä oli Joen pöytä, hän oli Joen tänne tuonut ja näyttänyt paikat, he olivat olleet täällä jo pitkään, hän ja Joe; tyttö oli se, jonka olisi pitänyt kysyä häneltä neuvoja, ulkopuolinen.

Samuel käänsi päätään unissaan ja päästi kummallisen pienen äänen, ja tilanne ja hänen tulemisensa ja vaunut tuntuivat hänestä äkkiä nololta. Miksi käyttäydyn kuin minulla olisi jotakin anteeksi-pyydettävää? hän ajatteli. Tätä miettiessään hän tuli kulkeneeksi liian nopeasti, ja vaunut kolahtivat käytävälle asetetun pöydän kulmaan. Hänen poskiaan kuumotti, ja hän yritti hyräillä iloisesti ja suoristaa ryhtiään. Saatuaan vaunut uudelleen liikkeelle hän vilkaisi taakseen, mutta tyttö tuijotti Joen huoneessa keskittyneesti ruutuaan kuin häntä ja vaunuja ei olisi koskaan ollutkaan.

Hän olisi halunnut mainita tytön Joelle kotona. Vain ohimennen todeta huomanneensa että laitoksella oli uusi ihminen, jolle oli perustettu oma ekologinen lokerokin. Niin pienessä oppiaineessa silläkin oli kai jokin merkitys, keitä joka päivä käytävillä kuljeskeli. Ehkä he

olisivat myöhemmin tekemisissäkin tytön kanssa, vaikka järjestämiseen juhlissa?

Juhlat, hän ajatteli: joita he eivät koskaan järjestäisi. Joe sitä oli muutaman kerran ehdottanut, mutta Alina pelkäsi kokevansa ne näytökseksi. Ihmiset tulisivat ja silmäilisivät asuntoa, tarjoiluja, Samuelia ja Samuelin vaatteita, leluja ja pinnasänkyä, levyhyllyä, olohuoneen mattoa: tuolla tavalla Joen vaimo on asiat halunnut.

Kun hän katseli ympärilleen, hän ei nähnyt montakaan esinettä, jotka olisi halunnut tai valinnut. Olohuoneesta puuttui lamppu, koska valaisimen kytkin oli alkanut katkoa. Joe oli luvannut viedä sen korjattavaksi ja unohtanut. Kytkin ja johto kulkivat ilmeisesti edelleen Joen salkussa päivittäin töihin ja takaisin. Hän oli kysynyt asiasta pari kertaa, mutta aina väärällä hetkellä, eikä hän halunnut tehdä pienestä asiasta numeroa. Samuelin vaatteista, joista oli kuivaustelineineen tullut asunnon näkyvin sisustuselementti, osa oli äitiyspakkauksesta saatuja, toiset Julian sisaren lapselta perittyjä, osa hankittu kirpputorilta. Ajatus laitoksen ihmisistä heidän maidonhajuisessa asunnossaan ruokatahraisten pyykkikasojen seassa tuntui kiusalliselta.

– Suomessa ei ole yleensä tapana kutsua työtovereita kotiin, hän oli sanonut, kun Joe kysyi uudelleen juhlista.

– Yhdysvalloissa on, Joe sanoi.

– Mä tiedän, hän sanoi. – Mutta mä tarkoitan että –

– Tiedän, tiedän, Joe sanoi ja meni vaihtamaan vaatteita lähteäkseen pelaamaan squashia, eikä hän ollut koskaan varma, tiesikö Joe.

Ennen kaikkea hän olisi halunnut maalata olohuoneen uudelleen, korjata virheensä. Seinistä oli tullut liian valkoiset. Sävy oli pienessä näytepalassa vaikuttanut raikkaalta, mutta suurella pinnalla maali teki muista väreistä räikeitä. Pienetkin tahrat korostuivat.

Joen mielestä ei kuitenkaan kannattanut maalata, *ennen kuin tilanne selkiäisi*. Alinan sydän jätti lyönnin väliin. – Mikä tilanne? hän oli kysynyt.

– No että... mihin asetutaan ja.

Hän odotti että Joe jatkaisi, mutta ymmärsi sitten, että virke oli päättynyt. Tuskin he siinä loppuikänsä asuisivat, Joe suostui lopulta sanomaan.

– No ei varmaan loppuikää. Mutta tällä hetkellä.

– Eikö voitaisi katsoa nyt kuitenkin vielä.

– Katsoa mitä?

– Että löytyisikö meille..., Joe sanoi. – Ehkä jotain mahdollisuuksia kotoa.

Back home.

Kotoa. Kuinka helppoa oli käyttää tuollaista sanaa ohimennen, *home*, sen pehmeitä äänneitä, niin luontevia ja lämpimiä, ikään kuin sana olisi ollut kaikilla maailman kielillä sama. Hän tuijotti Joeta, nielaisi sitten ja katsoi pois.

– Älä nyt, Joe sanoi ja tarttui hänen käsivarteensa, mutta hän kiskaisi sen pois.

Joe yritti vielä kerran: *Come on, Alina*. Kun Joe sanoi hänen nimensä, paino tuli toiselle tavulle ja ensimmäinen vokaali jäi miltei kuulumattomiin: Liina. Hän oli pitänyt siitä kun he tapasivat, halunnut olla henkilö joka tarvitsi nimestään toisen, kansainvälisen version.

– Meille, hän sanoi. – Sanoitsä tosiaan meille?

– Sä tiedät mitä mä tarkoitan.

– En tiedä, hän vastasi.

Illalla Joe vaihtoi pyytämättä Samuelille vaipan, syötti puuron ja puki pyjaman, mutta ei sanonut mitään.

Imetettyään Alina makasi sängyssä hiljaa selkä Joeen päin osamatta sanoa, tiesikö Joe, että hän itki.

– Ajattelitsä että me asuttaisiin loppuikämme Suomessa? Joe sanoi hitaalla, hiljaisella äänellä kirjalle, joka hänellä oli auki sylissään.

Alina yritti pitkään keksiä oikeanlaista kysymystä vastaukseksi, yhtä itsestään selvää, muka neutraalia, mutta hän tunsu vain, kuinka hyökyaallot löivät hänen sisällään. Pitkän ajan kuluttua hän kuuli Joen huokaisevan, laskevan silmälasinsa yöpöydälle ja napsauttavan lukulampun sammuksiin.

– Milloin sä ajattelit kertoa mulle?

– *Kertoa?*

Alina ei vastannut.

– Mä ajattelin että tästä voisi keskustella, Joe sanoi. – Onko se liikaa vaadittu?

Joe kuulosti käheältä. *Sinä käytät ääntäsi väärin*, Alina ajatteli. Alinalla oli ystävä, joka oli puheterapeutti ja huomautteli ihmisille heidän narinoistaan ja ryhdistään niin että hänkin oli alkanut huomattamaan kiinnittää niihin huomiota.

– Meillähän oli joskus puhetta eri vaihtoehtoista, Joe sanoi.

Sekö olisi pitänyt ottaa tosissaan? Alina hämmästyi. He olivat leikkineet ajatuksella maista, joihin he yhdessä muuttaisivat. Se oli tapahtunut pienessä hotellihuoneessa Piccadilly Circusilla, ennen kuin mikään oli vielä todellista. Listalle oli kirjattu myös Puola ja Ghana.

– Liittykö tää nyt siihen, että sä et saanut sitä virkaa? Alina kysyi.
– Mä luulin että sä sanoit ettet haluaisikaan.

Joe näytti heti ärtyneeltä. Alina tunsu sen vatsassaan ja toivoi että olisi osannut valita oikeat sanat.

– Kertoisit, hän pyysi ja kosketti Joen poskea.

Joe katsoi kattoa kuin tuntematta Alinan kosketusta.

– Tuntuu kuin joka puolella olisi muuri, jota ei näe.

– Tarkoitatsä sosiaalisesti vai ammatillisesti? Alina kysyi.

– Sekä että.

Joen mielestä suomalaiset eivät halunneet päästää tuntematonta ihmistä sisäpiiriinsä. Suomessa kukaan ei pyytänyt kahville eikä kotiinsa käymään. Suomalaisilla näytti olevan niin työ- kuin yksityiselämässäänkin valmiit kuvionsa, joihin ei ulkopuolisena päässyt. Varsinkaan kun ei voi olla iltoja pois kotoa, Joe sanoi.

Varsinkaan kun ei voi olla iltoja pois kotoa. En minä sinua täällä pidätte, Alina ajatteli. Olisit sanonut etukäteen jos et halunnut vauvaa.

Joe ei halunnut toista lasta. Alina olisi halunnut kolme. He olivat yrittäneet muutaman kerran keskustella asiasta, mutta tunnelma oli muuttunut kireäksi ja Alinasta tuntui kuin olisi vaatinut Joelta jotakin, mitä hän ei voinut antaa.

– Mitä sä ajattelet? Joe kysyi. – Sanoisit jotain.

Hän ajatteli isäänsä, joka tarvitsi hänen apuaan miltei viikoittain Kela- ja pankkiasioissa. Isä ei osannut käyttää maksuautomaattia, vaikka Alina oli käynyt pian kymmenen kertaa pankin eteisessä opastamassa kädestä pitäen. Kuinka hän sen tekisi Yhdysvalloista? Mitä jos isälle sattuisi jotain, jos isä sairastuisi, tarvitsisi apua kaukapaikalla käymisessä, lääkepakkauksen ohjeissa? Sen jälkeen kun Alinan äiti oli kuollut, isä oli muuttunut hajamieliseksi ja tahdottomaksi. Alinasta tuntui vieläkin epätodelliselta, kuinka koko ikänsä tarmokkuutta ja terveyttä uhkunut nainen saattoi kuolla vain muutamassa kuukaudessa siitä, kun syöpä oli löydetty.

– Onko susta tuntunut koko ajan tältä? Alina sanoi. – Olisit sanonut jotain.

– Mä en halunnut huolestuttaa sua, Joe sanoi.

Joe silitti Alinan kättä ja puhui matalalla, rauhallisella äänellä. Jos jotain löytyisi, Joe selitti, he voisivat molemmat rauhassa tunnustella asiaa mielessään, miettiä, miten suhtautuisivat lyhyeen jaksoon Yhdysvalloissa. Mitä jos Joe pitäisi varovasti silmänsä auki siltä varalta, että sopivia tilaisuuksia ilmaantuisi?

– Mutta vain jos se sopii sinulle, Joe lisäsi.

Alina ajatteli isäänsä, kuka viettäisi isän kanssa joulua, ja tunsi palan nousevan kurkkuun. Hän kääntyi pois ja nielaisi; hän ei halunnut näyttää kyöneleitään Joelle, mutta ei ollut varma, miksi.

– Tarkoittaako lyhyt jakso lyhyttä jaksoa vai lyhyttä jaksoa, joka vähitellen muuttuu pitkäksi? hän sai lopulta kysytyä.

– Ei kaikkea voi aina laskelmoida, Joe sanoi, ja sävy sai Alinan tuntemaan itsensä kiukuttelevaksi lapseksi.

– Me muutetaan Yhdysvaltoihin, hän sanoi Julialle, kun vauvat mönkivät heidän edessään kokolattiamatolla. Valot olivat Julian olohuoneessa päällä ja äänet televisiossa hiljaisella. He söivät keksejä eikä kumpikaan varsinaisesti katsonut videonauhurilta pyörivää elokuvaa, jossa sinkkunainen ja -mies olivat luodut toisilleen mutta eivät ymmärtäneet sitä itse.

Milloin? Julia halusi tietää. Mihin? Pysyvästikö? Menisikö Alina töihin? Millaiseen kouluun Samuel laitettaisiin?

– En tiedä, Alina sanoi, ja kun Julia katsoi häntä, häntä nolotti.

Joka päivä hän odotti Joen tulevan kotiin ja ilmoittavan, että paikka oli nyt löytynyt San Diegosta tai Austinista tai Santa Barbarasta tai Albuquerquesta, ja hänen pitäisi sanoa: ”Kyllä” tai ”Ei”. Hän pelkäsi keskustelua, joka jälkimmäisestä seuraisi, argumentteja, jotka hänen tulisi esittää, ja vasta-argumentteja, joita Joe vyöryttäisi, väsytystaistelua, kaupankäyntiä, joka määrittäisi heidän avioliittonsa ja elämänsä, sen, missä Samuel kävisi koulunsa ja minkä kielen oppisi, sen, millaiseksi kaikki muodostuisi.

– Kaikki on vielä auki, hän sanoi ja katsoi pois.

Alina kertoi luottavansa siihen, että asiat järjestyisivät.

Julia nyökkäsi. Hän vaihtoi samalla vaippaa, jo kolmatta elokuvan aikana, Alfred Hitchcockin näköiselle lapselleen Jimille.

– Asiat järjesty aina jotenkin.

– Kaikki riippuu oikeastaan Joen töistä, Alina sanoi.

Julia sanoi ihailevansa Alinaa. Hän lähtisi vieraaseen paikkaan, uskaltaisi aloittaa kaiken alusta. Kuunnellessaan Juliaa hän näki itsensä Julian silmin ja oli äkkiä mielellään lähdössä, nainen joka kaipasi seikkailua ja halusikin pärjätä omillaan. Hän kertoi surevansa isäänsä, joka joutuisi nyt pärjäämään yksin. Toisaalta isä tuntui nyt jättäytyneen yhä passiivisemmin Alinan varaan eikä yrittänyt etsiä elämälleen sisältöä, eikä Alina voisi ikuisesti elää ikääntyvän isänsä ehdoilla. Jokin tässä ei aivan täysin tyydyttänyt häntä, mutta uusi seikkailunhaluinen elämänsuunta kuulosti kiehtovalta, jopa kadehdittavalta, ja kun Julia nyökkäili eikä tuntunut kyseenalaistavan mitään, Alina sai vähitellen itsensä vakuutettua siitä, että näin asiat nyt olivat, ja näin ne olivat, jos eivät parhain päin, niin kuitenkin siedettävästi. Tämä oli hänen elämänsä, ja sen hän oli valinnut, ja jokaisesta valinnasta oli maksettava hinta, siitäkkin, että ei tehnyt mitään eikä mennyt mihinkään eikä suostunut mihinkään. Ja siitä maksettava hinta oli usein korkein.

Mutta kotona iltapäivällä katsellessaan Samuelin pulleita, nauravia kasvoja häntä alkoi itkettää. Ne olivat hauskat pienet kasvot. Häntä itketti edelleen, kun Joe tuli kotiin. Joe tiskasi astiat pyytämättä ja näytti surulliselta, ja Alina tiesi, että hänen arvaamattomat mielialanvaihtelunsa ja pakkomielteensä asua ikuisesti Suomessa olivat Joesta rasittavia.

Kun he tapasivat seuraavan kerran, Julia kysyi, olivatko heidän suunnitelmansa selvinneet. Yksityiskohdat on vähän auki, Alina vastasi, ja he keskustelivat hetken toiselle mantereelle muuttamisesta, jota kumpikaan ei ollut koskaan tehnyt, ja amerikkalaisista, joita kumpikaan heistä ei Joeta lukuun ottamatta tuntenut, ja elämästä, joka oli Yhdysvalloissa varmasti aivan erilaista mutta lopulta kuitenkin samanlaista kuin kotona.

Seuraavalla kerralla hän jätti tekosyyn varjolla menemättä, kun Julia pyysi häntä syömään. Hän ei halunnut sanoa, että muuttosuunnitelma ei ollut edennyt mitenkään, eikä hän tiennyt miksi. Hänesä oli alkanut tuntua, että oli keksinyt koko muuttamisen päästään.

He olivat käyneet syömässä joka toinen viikko lasten syntymästä saakka. Tavasta oli sovittu jo raskauden aikana. Julia soitti vielä kerran ja ehdotti tapaamista, mutta Alina sanoi, että päivä ei sopinut, niin kuin ei sopinutkaan, ja sen jälkeen he eivät olleet tavanneet.

Talitiaiset visersivät. Sulava lumi tuoksui helmikuun auringossa. Alina keikutti Samuelia vaunuissa parvekkeella.

Hän mietti, eikö sopivaa työtä tullut vastaan. Oliko Joe vain työpaikkojen suhteen valikoiva, erehdyttyään kerran Alinan vuoksi näin pahasti, jouduttuaan Suomeen? Vai etenikö asia kaiken aikaa hänen tietämättään niin että Joe vain lopulta ilmoittaisi hänelle kaupungin ja lähtöpäivän? Tutkiko tuntematon toimitusjohtaja parhaillaan Buffalo NY:ssä Joen ansioluetteloa? Oliko hyviä vaihtoehtoja liikaa, punnitsiko Joe niitä jatkuvasti, yritti miettiä, millaisia haasteita kaipaisi eniten, ei halunnut sitoutua ennen kuin olisi varma?

Kuinka nopeasti heidän saatettiin vaatia muuttavan? Hän yritti muistella Joen ehdotusta ja siitä seurannutta keskustelua. Oliko hän jo suostunut tai antanut ymmärtää, että todennäköisesti suostuisi? Mitä tapahtuisi, jos hän kieltäytyisi lähtemästä? Joutuisiko hän eroamaan miehestään, ryhtymään yksinhuoltajaksi? Kestäisikö hän sen?

Hän oli saanut sen käsityksen, että Joe ottaisi vastaan miltei mitä tahansa, jotta pääsisi Suomesta. Mutta Joe ei ollut enää maininnut asiaa sanallakaan viimeisimmän keskustelun jälkeen. Tarkoittiko se, että mitään ei ehkä ilmaantuisikaan?

Joka ilta kun Joe tuli kotiin laitokselta, Alina avasi suunsa kysyäkseen, mutta ei sitten kysynytäkään. Hän pelkäsi pilaavansa kaiken, jos asia oli jo unohdettu tai haudattu vähin äänin. Heilauttamalla perhosensiipeään väärällä hetkellä käynnistäisi ehkä peruuttamattoman tapahtumaketjun, kun muistuttaisi Joeta taas kärsimyksistä kylmässä ja epäystävällisessä maassa ja valoisista mahdollisuuksista muualla.

Vaunuja oli vaikea saada vessaan. Keploteltuaan ne ahtaasta oviaukosta sisälle hän seisoi hetken toimeettomana loisteputken valossa, pesi sitten kätensä ja odotti. Kun hän vähän myöhemmin kuvitteli kuulevansa tytön askeleet käytävältä, hän askarteli vaunut vaivalloisesti jälleen ulos.

Joe oli yksin huoneessaan. He syleilivät epävarmasti; Alinasta tuntui, että Joe ei halunnut halailla laitoksella ja työroolissaan, vaikka kukaan ei ollut näkemässä. Koko talo vaikutti hiljaiselta kuin lakautettu tehdas.

Hän katseli ympärilleen. Joen huone oli tytön puolta lukuun ottamatta täsmälleen samanlainen kuin ennenkin, mikä tuntui yhtäkkiä käsittämättömältä. Heidän kotinsa oli muuttunut kokonaan. Vau-

van pinnasänky oli valloittanut makuuhuoneen ainoan tyhjän seinän, parisänkyä oli siirretty entiseltä paikaltaan, hoitopöytä porattu kylpyhuoneen seinään toisen kaapin tilalle. Lelukorin ja -kaaren leiri oli pystytetty – pysyvästi näköjään, vaikka se ei ollut tarkoitus – olohuoneen lattialle. Tyttö oli ominut puolet Joen työhuoneesta ja vauva heidän asunnostaan, mutta Joen työpöytä, ilmoitustaulu ja kirjahylly olivat samat kuin ennen.

– Mitä sä katsot? Joe kysyi.

– Mä olin vain unohtanut että täällä näytti tältä, Alina sanoi.

Joe suori housujaan ja ryhmitteli kyniä pöydällä kuin olisi huolissaan pienestäkin epäjärjestyksestä. Alinasta tuntui äkkiä siltä kuin he olisivat tavanneet sopiakseen jostakin välttämättömästä mutta kivuliaasta järjestelystä.

Täällä hänkin oli joskus opiskellut. Sitä tuntui nyt vaikealta uskoa. Hän yritti muistella asioita, joita tenttikirjoissa oli pidetty olennaisina, yksityiskohtia, joista kireät poninhäntäiset pojat olivat tärkeinä ruokalassa kiistelleet ja joilla ei ollutkaan jälkeenpäin ollut mitään merkitystä.

– No, hän sanoi, kun he olivat istuneet hiljaa jonkin aikaa.

Joe katsoi häntä ja hymyili: niin?

– Eikö... täällä ole ketään missään?

Paitsi se tyttö. Alina katsahti tyhjään tuoliin, jossa tyttö oli äsken istunut. Mielessä käväisi, montako kuukautta tai vuotta tyttö jaksaisi hankalassa työasennossaan, millaisia rasitusvammoja siitä ajan kuluessa tulisi, mihin nikamiin.

– Aika hiljaista tänään, Joe sanoi ja venytteli kuin ihminen, joka yrittää näyttää rentoutuneelta.

Vaunuista kuului äännähdys, sitten Samuelin tasainen tuhina jatkui. Alina oli pukenut sille toppavaatteet, koska ulkona oli pakkasta. Sille tulisi kohta kuuma, se heräisi, hänen pitäisi mennä vaihtamaan vaippa ja imettää, yhteinen aika Joen kanssa olisi täynnä.

– Tuota... ollaanko me siis nyt vain täällä? Alina sanoi ja tarkoitti Joen työhuonetta.

– Mihin sä haluaisit mennä? Joe kysyi.

– Mennä?

Alina tuijotti Joeta. Hän oli ajatellut, että Joe haluaisi näyttää Samuelia laitoksen ihmisille, jotkut niistä olivat hänenkin tuttujaan, ainakin olleet. Eikö se ollut koko käynnin idea? Kuvitteliko Joe että

hän halusi muuten vain viettää aikaansa miehen työhuoneessa keskellä päivää? Vai odottiko Joe, että Samuel heräisi? Alina alkoi miettiä, jättikö jatkuvasti sanomatta tärkeimmän siitä, mitä tarkoitti.

Yhtäkkiä hänen ylitseen vyöryi jokin, mille hän ei löytänyt nimeä mutta mikä tuntui liian painavalta pidäteltäväksi, ja hänestä tuntui, että oli pakko istua alas, mutta ainoa tuoli, joka oli vapaana, oli tytön.

- Mikä sulle tuli? Joe kysyi.
- Vähän vain huono olo.

Nestehukka varmaan, imettämisen takia, hän oli aikeissa sanoa, mutta silloin ovi aukesi.

Tyttö seisoj oviaukossa. Se pyöritteli sytyttämätöntä savuketta etuja keskisormensa välissä kuin olisi yrittänyt viestittää sillä jotakin. Alina ehti ajatella: aikooko hän polttaa huoneessa, jossa on vauva?

– Ai, anteeksi, tyttö sanoi englanniksi ja lakkasi elehtimästä savukkeella. – Mä en tajunnut että sä olet vielä täällä, hän lisäsi Alinalle suomeksi, mutta onnistui samalla jotenkin välttämään hänen katseensa.

– Olisin vain tupakalle, tyttö sanoi Joelle ja silmäsi nopeasti savukettaan ikään kuin koko ajatus olisi alun perin tullut siltä. Tytön huulet olivat tuoreessa punassa, pieni vaaleaksi kulunut kohta, jonka Alina oli tullessa huomannut, oli korjattu.

- Ethän sä polta, Alina ehti ajattelemaan sanoa.

Tytön mustaksi värjätyt kulmakarvat nousivat ja tyttö katsoi Joeita, *ahaa?* Hetken Alinasta näytti kuin tyttö purskahtaisi nauruun.

– Seuraksi, tyttö sanoi Alinalle, kuin vitsinä, Alinasta tuntui.
– On tänään vähän kiirettä, Joe sanoi kummallisella, virallisella äänellä.

Tyttö kohotti kulmiaan Joelle kuin sanoakseen: palataan asiaan kun tuo nainen on poissa, pyörähti kannoillaan ja lähti. Oven läpi Alina kuuli, kuinka se käveli mustissa kopisevissa kengissään pois.

Alina kääntyi katsomaan Joeta.

– Mä olen joskus mennyt jaloittelemaan, Joe sanoi ja yskäisi. – Jos on ollut sopiva hetki.

– Saat sä mun puolesta polttaa, Alina sanoi. – Tuntuu vain jotenkin yllättävältä.

- En mä polta.

– Mä tarkoitin vain että jos polttaisit, ei se mua haittaisi.

Hän yritti saada ääneensä hymyä, mutta Joen kasvot pysyivät vakavina.

– Mikä sen nimi on? Alina kysyi.

– Aleksandra, Joe sanoi.

Italiaan Alina oli lähtenyt siksi, että hänellä oli huono omatunto. Muisto sai hänen sydämensä edelleen hakkaamaan. Hän ajatteli matkaa aina kun tuntui, että hän ei ollut koskaan elämässään kokenut mitään.

Hän oli ollut niin nuori. Siitä ei ollut kuin puolitoista vuotta, mutta hän oli ollut niin nuori.

Hän ei olisi halunnut paljastaa kenellekään mitään pieleen meneestä gradustaan, esiintymisestä puhumattakaan. Wallenberg oli kuitenkin vähätelty tapahtumaa ja antanut ymmärtää, että lähteminen kuului asiaan.

P. Wallenberg näkisi teidät mielellään joukkueessaan, Wallenberg oli sanonut, mikä tarkoitti väitöskirjan tekemistä. Wallenberg puhui rennoimmillaankin kirjakieltä. Korostettu virallisuus oli yritys olla hauska, mikä tuntui Alinasta liikuttavalta: kuusikymppinen professori ja niin avuton. Wallenbergin joukkueeseen ei kuulunut ketään muita. Opiskelijoiden kesken tiedettiin, että hän yritti joka vuosikurssilta houkutella jotakuta jatkamaan työtään, jolle ei nähnyt mitään jatkuvuutta; ainutlaatuinen tutkimusaihe oli vaarassa kuolla.

Matka oli tavallaan Alinan anteeksipyyntö siitä, että hän ei saanut sanottua, ettei halunnut tehdä väitöskirjaa eikä pelastaa Wallenbergin elämäntyötä, vaan antoi rivien välissä ymmärtää, että harkitsi asiaa edelleen vakavasti.

Kun sadat konferenssiosallistujat tungeksivat suureen näyttelyhalliin kiertelemään posteriesityksiä, Alina seisoj yksin tutkimusjulisteesa edessä ja rukoili, että kukaan ei pysähtyisi hänen kohdalleen. Kaikki näkevät, että olen huijari. Hän häpesi tutkimustaan, sen tuloksia ja sitä, miten oli asiat kiireessä julisteeseensa muotoillut. Posterin koko oli virallisissa ohjeissa sentilleen määritelty, mutta sen jättimäisyys tuntui röyhkeältä. Hänen oli edelleen mahdotonta uskoa, että suuri mustavalkoinen juliste oli painatettu varta vasten hänelle yliopistopainossa, jotta hän pääsi esittelemään sitä tänne. Sen oli täytynyt maksaakin satoja markkoja. Hän teki parhaansa näyt-

tääkseen poissaolevalta ja ajatuksiinsa vaipuneelta, ja hänen helputukseen kaikki ohittivatkin hänet nopeasti. Ihmiset keskustelivat muiden tutkimuksista ja niiden tuloksista hänen ympärillään, hän sulautui värittömään julisteeseensa ja tunsi vähitellen pulssinsa tasaantuvan.

Viisitoista minuuttia enää, hän ajatteli ja yritti olla katsomatta kelloaan. Hän kuunteli kuinka viereisellä telineellä espanjalainen tyttö esitteli tutkimustaan kolmattakymmenettä kertaa. Se teki sen joka kerta samalla tavalla, sanasta sanaan, vitsejä myöten, jotka Alinaakin osasi nyt ulkoa. *Voin tuurata välillä, jos haluat käydä vaikka vessassa*, hän ajatteli katsellessaan kirkaskasvoista tyttöä, jota ihmiset kuuntelivat mielellään ja nauroivat kohteliaasti oikeissa kohdissa.

Hän kadehti tyttöä äkkiä kaikesta: tutkimusasetelmasta, joka oli alkeellisempi kuin hänen omansa, johtopäätöksistä, jotka olivat aineistoon nähden liian rohkeita, englannintaidosta, joka oli kömpelömpää kuin hänen omansa, ja sympaattisesta tavasta, jolla tyttö työtään esitteli. Kuulijoita oli kerääntynyt hänen ympärilleen laumaksi asti, ja he, varsinkin miehet, kuuntelivat tyttöä ilahtuneina kuin olisivat odottaneet kohtaamista koko elämänsä.

Hän säpsähti tajutessaan, että joku seisoj katsomassa hänen posteriaan. Ruskeasilmäinen, ystävällisen, ulkomaalaisen näköinen mies oli pysähtynyt hänen kohdalleen ja kysyi, voisiko Alina esitellä hänelle tutkimuksensa. *Taluttaa minut sen läpi*, mies pyysi. Ilmauksessa oli jotakin liikuttavaa, ja yhtäkkiä Alinaa väsytti ja kyllästytti olla niin estynyt ja kireä ja ottaa oma naurettava gradunsa ja kaikki niin vakavasti, ja niin hän vain kertoi miehelle lyhyesti, mitä oli tehnyt ja mitä siitä ajatteli, ikään kuin sillä ei olisi ollut mitään merkitystä, millaisen kuvan mies hänestä nyt sai, tai sillä, että hän menettäisi viimeisenkin mahdollisuutensa akateemiseen uskottavuuteen – ja mikä parasta, sillä ei ollutkaan. Lopussa, estääkseen miestä huomauttamasta kaikista niistä eri tavoista, joilla tutkimus oli tehty väärin ja joiden vuoksi siitä ei voinut päätellä mitään, Alina kiirehti itse toteamaan, kuinka huonosti koko juttu oli alusta loppuun tehty.

Mutta mies rypisti otsaansa ja sanoi: eihän se ole noin. *But listen*.,niitä sanoja mies oli käyttänyt. Ja asetelma oli yhtäkkiä päinvastainen kuin hän oli etukäteen kuvitellut, hän arvosteli omaa tutkimustaan vakavasti otettavalle, kansainväliselle – *oikealle* – tutkijalle, joka puolusti sitä, piti sitä järkevänä.

Tärkeintä on esittää oikeita kysymyksiä, mies sanoi ja kuulosti niin vakuuttuneelta, että Alinan teki mieli uskoa. Heidän takanaan ryhmä arvovaltaisen näköisiä keski-ikäisiä miehiä puvuntakeissa nauroi kauniin espanjalaisen sutkautukselle, samalle, jonka Alina oli kuullut jo kolmekymmentäyksi kertaa, ja ruskeasilmäinen mieskin nyt kaksi kertaa, ja he katsoivat toisiinsa ja ymmärsivät, että toinenkin oli kuullut. He pidättivät yhtä aikaa hymynsä, ja mies katsahti kattoon osoittaakseen Alinalle, että sutkaus oli hänestäkin ontto, ja yhtäkkiä Alina alkoi toivoa, että mies ei lähtisi vielä.

Mies kiitti ja jatkoi matkaansa seuraavan henkilön luo – pullean puuskuttavan pojan, joka oli pukeutunut niin huonosti, että hänen täytyi olla jonkinlainen lapsinero – ja miehen mentyä Alina huomasi seisovansa posterinsa edessä eri tavalla kuin siihen saakka. Nyt kun joku kulki ohi, Alina katsoi silmiin ja hymyili, ja ihmiset seisahtuivat ja vilkaisivat hänen julistettaan, ja sen nähdessään yhä useampi pysähtyi, ja Alina esitteli heille kaikille tuloksensa ikään kuin tutkimus olisi ollut aivan vakavasti otettava ja hän tuloksistaan ylpeä, eikä hänen yllätyksekseen kukaan pysähtyneistä kyseenalaistanutkaan sitä. *Interesting*, ihmiset sanoivat, ja: *thank you*. Ja: aiotko julkaista tulokset? Voisitko lähettää artikkelin minulle? Ja Alinaa harmitti, että hänellä ei ollut julisteesta A4-versiota, jollaisia muut jakoivat ja joita myös häneltä nyt yhtäkkiä kyseltiin. Hän huomasi toivovansa, että postereille varattu aika, aivan liian lyhyt, ei olisi vielä loppunut, koska hän oli päässyt vasta alkuun. Ehdotus Wallenbergin joukkueesta käväisi nyt mielessä aivan uudella tavalla, ensimmäistä kertaa, ja hän huomasi leikillään harkitsevansa sitä, tällaista hänen elämänsä voisi olla.

Irrottaessaan nastoja posteritaulusta esityksen jälkeen hän ajatteli ruskeasilmäistä miestä ja sitä, kuinka ystävällinen katse miehelle oli ollut. Hän muisti sanat, joita mies oli käyttänyt hänen tutkimuksestaan, *methodologically sound*, menetelmällisesti vakaa, kestävä. Hän mietti, oliko mies tarkoittanut mitä sanoi, vai oliko kyse vain amerikkalaisten tavasta puhua, sanoa kaikille jotakin mukavaa, vaikka se ei ollut totta. Hän ajatteli miehen nimeä, *Joe*, ja yliopistoa, jossa mies työskenteli Yhdysvalloissa ja jonka nimi oli myös Alinalle tuttu lehdistä ja elokuvista. Hän yritti miettiä, millaista miehen elämä mahtoi olla, ja millaista hänen omansa, ja hän oli hetken surullinen siitä, että ei alkaisi tehdä väitöskirjaa eikä tulisi tällaiseen konfe-

renssiin eikä tapaisi Joen kaltaisia kohteliaita, älykkäitä ulkomaalaisia miehiä enää koskaan.

Tilaisuuden päätyttyä hän oli käärinyt julisteensa rullalle, työntänyt sen sitä varten taiteilijatarvikemyymälästä hankkimaansa lieriökoteloon ja nostanut kotelon hinnasta olalleen. Silloin hän näki miehen palaavan saliin: mies näytti eksyneeltä mutta huomasi hetken päästä hänet ja näytti ilahtuvan.

Hän ei saanut koskaan selville, oliko Joe tullut hänen takiaan vai jotakin muuta varten, mutta kun mies pyysi häntä päivälliselle, hän suostui mielellään.

Asia pitäisi ottaa taas puheeksi, hän ajatteli, kun toisesta yrityksestä oli kulunut kaksi viikkoa. Ehkä kaikki menisi nyt paremmin. Pitäisi joka tapauksessa yrittää uudelleen, hän ajatteli, kävi miten kävi.

Mutta iltaisin, kun asia tuli hänen mieleensä ja olisi ollut sopiva tilaisuus, tyttö makasi jo selällään heidän sängyssään ja poltti tupakkaa, tarjosi Joellekin ja Joe laski shakkimestarit sylistään ja otti. Tyttö siirsi peiton sivuun, nojasi hitaasti venytellen kyynärpänsä tyyneyn ja ojentautui taaksepäin, tarjosi itseään.

Alina sulki silmänsä ja yritti nukkua. Hän ei voinut olla kuulematta, kuinka hopeinen rannerengas kolahti joka voihkaisulla rytmikkäästi vasten sängynpäätä, josta tyttö otti tukea. Tyttö makasi Joen alla vieraassa keskustayksiossä, jossa pöydillä ei ollut lastenvaatteita ja leluja vaan ulkomaisia sisustuslehtiä, Joe kannatteli tyttöä tämän kiinteistä pakaroista seinää vasten likaisen huoltoaseman wc:ssä ja tyhjässä luentosalissa myöhään illalla kun kaikki olivat lähteneet. Tyttö istui rinnat paljaina Joen päällä tunkkaisessa hotellihuoneessa ja pimeässä työhuoneessa laitoksella ja äännähтели ja liikkui tavalla, jota Joe oli aina toivonut Alinalta mutta ei koskaan pyytänyt, kuin kissa.

Välillä tyttö tuli päivälläkin, yhdenkin kerran suoraan kampaajalta iltapuvussa. Hihattoman ristiselkään saakka aukeavan yläosan alta näkyi pieni harkittu tatuointi lapaluun päällä. Alina ei ollut koskaan nähnyt tatuointia nuorella naisella, vain merimiehillä ja linna-kundeilla. Tyttö istahti nojatuoliin Alinan viereen, kun Samuel oli päiväunilla ja Alina katsoi televisiosta englantilaiseen sairaalaan sijoittuvaa ihmissuhdesarjaa, jossa lääkärit eivät hoitaneet potilaita vaan lemmenkipeitä sairaanhoitajia. Tyttö vilkaisi televisiota ja sitten häntä. Onko hyväkin? katse kysyi, ja sävy oli Alinan mielestä ilkeä.

Alina tiesi, mitä tyttö ajatteli.

Meillä on Joen kanssa niin paljon puhuttavaa, tytön ylimielinen, voitonvarma kehonkieli sanoi. Tytön katse ja koko olemus huokui, että tilanne oli jo ratkaistu. Käytännön järjestelyt vain laahaisivat hiukan tunteita jäljessä, kuten aina.

Alinan sydäntä nipisti.

Tyttö mielsi itsensä jo nyt Joen todelliseksi pariksi, kuvitteli pelastaneensa Joen kosmiselta yksinäisyydeltä. Sen näki tytön rauhallisesta, itsestään selvää seksuaalisuutta huokuvasta olemuksesta. Ymmärrätköhän sä täysin miltä sä mun rinnalla näytät, tytön kohotetut kulmakarvat olivat sanoneet jo silloin, kun Alina oli ensimmäisen kerran käynyt laitoksella. Mä olen ainoa jonka kanssa Joe voi miettiä juttujaan, tytön arvosteleva ilme sanoi, haastaa itseään: *jakaa elämänsä*.

Siksi se ei enää halua pois Suomesta, tytön värähtävät silmäripset olivat sanoneet, vaikka Alina ei ollut heti osannut tulkita sitä oikein.

Meillä menee yhdessä niin hyvin.

Joskus tyttö tuli kokonaan ilman meikkiä ja koruja, joskus se käveli pitkässä mustassa 1920-luvun hameessa ja hunnutetussa hatussa hitaasti heidän olohuoneessaan, poltti filtteriöntä savuketta pitkässä imukkeessa. Tyttö tarkasteli heidän verhojaan, pysähtyi hypistelemään kangasta sormiensa välissä, katsoi häntä ja nyökkäsi hyväksyvästi: ihan ok – *ottaen huomioon*. Tai se hymyili hänelle kuin lapselle, joka on kompastunut jalkoihinsa. Kerran tyttö oli eteisessä vastassa, kun Alina tuli hengästyneenä ja hikisenä painavien ruokaostosten kanssa kotiin ja Samuel itki kopassaan. Alina ei ollut näkevinään tyttöä, mutta tunsi kuinka se katseli häntä halveksivan, säälivän näköisenä. Kerran kun Joe oli kotona, tyttö seiso i makuuhuoneessa polviensa varassa lattialla pelkät stay up -sukat jalassaan, kun Alina tuli sisään. Etusormi oli kuin unohtunut kosteiden huulten väliin ja raskaasti varjostetut silmäluomet roikkuivat raukeasti puoliavo i nna.

Aina kun jokin nimi ei heti tullut Alinan mieleen, julkisuuden henkilön tai poliitikon, tyttö katseli vierestä ja näytti ivalliselta. Aina kun Alina ei tiennyt, mitä ajatella tärkeästä yhteiskunnallisesta kysymyksestä, hän tunsi tytön polttavat, pilkalliset silmät niskassaan. Aina kun Joe turhautui Alinan hitaaseen, epä vivahteikkaaseen englanttiin, tyttö odotti jossakin nuorena ja nopeana, valmiina puhumaan Joel le akateemisista, aikuisista asioista sujuvammin, huumorintajuisem-

min ja nopeammin kuin yhdenkään katkonaisesti nukkuvan, imetävän kotiäidin olisi mahdollista. Kun he olivat Joen kanssa eri mieltä, tyttö ilmestyi kuuntelemaan, ja jos Alina suuttui Joelle, tyttö istui Joen syliin lohduttamaan.

Tyttö oli hakenut Alinan gradun laitoksen kirjastosta pölyisten hyllyjen kätköistä ja luki siitä Joelle tyhmiä kohtia iltaisin ääneen. Heitä nauratti niin, että tyttö joutui pyyhkimään kyyneleitä eikä pysynyt jatkamaan lukemistaan. Joe ei kyennyt istumaan edes tuolillaan vaan kiemurteli lattialla saamatta henkeä.

Pian Alina alkoi nähdä tyttöä muuallakin kuin kotona, työntäessänsä Samuelia iltapäivällä vaunuissa kaupungilla, trendiravintolassa, jossa tyttö istui toisen lapsettoman, huolettoman ystävänsä kanssa. *Mä en osaa niinku ollenkaan ajatella sua vaaleena ku sä oot aina niin tumma – mut niinku miksei. Ja se sano... tietsä mä olin niinku ihan et –! Joo, emmäkään niinku vaan jaksanu lauantaina enää sit lähtee, mä olin niinku ihan rikki.*

Miksi tytön piti aina tulla, miksi, hän olisi tehnyt mitä vain päätökseen tytöstä eroon, mitä tahansa.

Tämä on naurettavaa, hän ajatteli, kun hän työnsi vaunut taas liikkeelle ja tyttö vilkutti hänelle iloisesti ravintolan ikkunasta, hymyili täydellisillä, täyteläisillä huulillaan jotka paljastivat virheettömän kauniit hampaat. Minun pitäisi mennä hoitoon, Alina ajatteli, psykoanalyysiin, mahdollisimman pitkään ja ikävään. *Tuonks mä sullekin?* hän kuuli ystävän kysyvän ja tyttö kääntyi pois ikkunasta.

Joo, tuo vaan.

Tämä on naurettavaa.

Italiassa hän oli epäröinyt ensin. Piti sanoa ei, ainakin aluksi. Ja niin hän oli mielessään tehnytkin – aina siihen saakka, kun tarjoilija täytti heidän lasinsa uudelleen ja kysyi, halusivatko he jälkiruokaa. Mitä pitempään ravintolassa istuttiin, sitä vaikeammaksi pehmeänhämmärrää valaistusta, viinin lämpöä ja Joen arvostavia kysymyksiä tuli kestää.

Vastoin kaikkea mitä oli itsestään kuvitellut, hän antautui mielessään jo taksimatkan aikana. Hän tiesi täsmälleen mitä teki, kun hän vielä yksien myöhäisillan kalvadoslasillisten jälkeen sydän pamppailen etsi viattomimman sävyn ääneensä ja hotellin hiljaisella käytävällä kysyi, halusiko Joe tulla vielä yhdelle hänen huoneeseensa.

”SANO MITÄ HALUAT,
MUTTA TÄSSÄ ASIASSA ON
VAINYKSI, LOPULLINEN TOTUUS.”

Kun neurotieteen professori Joe Chayefskin puhelin soi eräänä keväisenä päivänä Baltimoressa, hänen mieleensä palautuvat muistot kahdenkymmenen vuoden takaisesta Suomesta. Joe on ollut lyhyen aikaa naimisissa suomalaisen Alinan kanssa, mutta liitto on päättynyt eroon Joen saatua viran kotimaastaan. Poikaansa Samuelia hän ei ole tavannut lähtönsä jälkeen. Nyt Alina soittaa kertoakseen, että Samuel on matkustanut Yhdysvaltoihin.

Puhelu unohtuu nopeasti, kun yliopistolle murtaudutaan ja Joen työhuone tuhotaan. Laitoksen koe-eläimet säästyvät aktivistien iskulta, mutta Joeta ja hänen uutta perhettään he eivät Joen ponnisteluista huolimatta jätä rauhaan. Pian hän saa käsiinsä tietoja, jotka asettavat uuteen valoon paitsi hänen näkemyksensä, myös aiemmat valintansa.

Jussi Valtosen *He eivät tiedä mitä tekevät* on viiltävän älykäs ja vaikuttava romaani niin suurista kuin pienistä ajankohtaisista aiheista. Se kuvaa oivaltavasti maailmaa, jossa alati kasvava tietomäärä ei väistämättä lisää ymmärrystä toisesta ihmisestä ja jossa jotkut ovat valmiita uhraamaan lähes mitä tahansa puolustaakseen omaa totuuttaan.

#kirja WWW.KIRJA.FI	 9 789513 174293	
	84.2	